

**Svitlana Naumenkova, Doctor of Economics, Professor,
Professor at the Department of Finance
*Taras Shevchenko National University of Kyiv
Kyiv, Ukraine***

**Volodymyr Mishchenko, Doctor of Economics, Professor,
Head of the Sector of Digital Economy
*Institute for Economics and Forecasting of the NAS of Ukraine
Kyiv, Ukraine***

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-269-2-4>

POLICY TO CURB THE EFFECTS OF FRAGMENTATION OF THE GLOBAL ECONOMY

ПОЛІТИКА СТРИМУВАННЯ НАСЛІДКІВ ФРАГМЕНТАЦІЇ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Глобалізація світової економіки, яка триває вже понад тридцять років, завдяки спеціалізації та кооперації змінила світ і стимулювала розвиток. Разом з тим, багатьом країнам не вдалося локалізувати її переваги, а на світовому рівні вона не змогла розв'язати ключові проблеми, пов'язані з доступністю ресурсів, голодом, зміною клімату, загрозою ядерної війни та посилила економічну й соціальну нерівність.

Геополітична та економічна турбулентність, яка спостерігається сьогодні, є результатом системної (фазової) кризи, до якої причетні всі учасники глобального ринку. Її можна визначити як епоху кардинальної трансформації глобального ринку. Боротьба за суверенітет та ідеології сформувала нові регіональні політичні та економічні блоки, що посилює тенденцію до багатополярності та політичного протистояння. В умовах бурхливої цифровізації з'явилися децентралізовані фінансові ринки та приватні гроші, зросла конкуренція за критично важливі ресурси (в т. ч. й інформаційні), що посилює відцентрові сили в економіці та суспільстві, створюючи нові протиріччя, наслідком яких є поси-

лення геополітичних, кліматичних, техногенних та військових ризиків [1, с. 15; 2, с. 64].

Через політичну та економічну кризу відбуваються дезінтеграційні процеси, знижується довіра до глобальної економічної системи, зростає ризик геоекономічної фрагментації, який стримує економічне зростання та суспільний розвиток. До головних чинників геоекономічної фрагментації варто віднести геополітичну нестабільність, поглиблення енергетичної кризи, зміну глобальних ланцюгів постачання товарів, порушення інформаційних потоків, сплеск інфляції, зміцнення долара США, підвищення процентних ставок і вартості запозичень, незбалансовані монетарної та бюджетно-податкової політики окремих країн, високу волатильність ринків, санкції та бар'єри для торгівлі, інвестицій і технологій, необхідність протидіяти кліматичним загрозам та інші, які посилюють вразливість фінансових та економічних систем багатьох країн.

Директор-розпорядник МВФ К. Георгієва з метою збереження переваг глобалізації та пом'якшення негативних наслідків геоекономічної фрагментації пропонує підвищити рівень глобальної довіри; усунути бар'єри у міжнародній торгівлі; розв'язати проблеми міжнародної заборгованості, особливо для країн, що розвиваються; модернізувати систему транскордонних платежів, розробивши глобальну цифрову платформу, яка може використовувати різні валюти та форми грошей, включаючи CBDCs; посилити координацію монетарної та бюджетно-податкової політики; запровадити глобальне корпоративне оподаткування ТНК; активніше протистояти змінам клімату та інші заходи. На її думку, замість глобалізації прибутку треба локалізувати переваги підключеного світу, збільшивши інвестиції в охорону здоров'я, освіту та соціальний розвиток людей [3].

Не дивлячись на те, що в умовах геополітичної нестабільності компроміси стають все більш складними, головним напрямом протидії геоекономічній фрагментації залишається посилення ролі, а, можливо, й зміна функцій глобальних політичних та економічних інститутів. На наш погляд, в умовах посилення

геоекономічної фрагментації ключовими напрямками збереження макроекономічної та фінансової стабільності повинно і бути такі:

1. Забезпечення стабільності функціонування національних грошових систем і грошових ринків. У разі створення нових економічних і політичних блоків можуть з'явитися ситуативні регіональні валютні зони, в межах яких будуть використовуватися грошові одиниці країн-лідерів цих блоків і створюватися платіжні системи на зразок SWIFT [4, с. 86; 5, с. 70].

Використання криптовалют і криптоактивів, особливо випущених великими цифровими платформами, потребуватиме розроблення дієвих механізмів регулювання та контролю за їх обігом [6, с. 32].

Альтернативою приватним цифровим грошам повинні стати цифрові гроші центральних банків (CBDCs), використання яких може посилити контроль за підвищить рівень стабільності функціонування світової валютно-фінансової системи та дасть стимули для створення глобальних платіжних систем, які сприятимуть подоланню наслідків фрагментації у платіжній сфері [7, с. 41; 8, с. 47; 9, с. 28].

Трансформація грошових систем також сприятиме зменшенню частки долара та євро в міжнародних розрахунках, що дозволить центральним банкам при формуванні міжнародних резервних активів орієнтуватися на використання грошових одиниць своїх головних торговельних партнерів, а національні грошові ринки будуть функціонувати більш ефективно. Ціноутворення на біржові сировинні товари може поступово переорієнтуватися на визначення цін продажу в грошових одиницях країн-експортерів цих товарів або в домінуючих валютах окремих валютних зон.

2. Трансформація функцій центральних банків і посилення координації монетарної та бюджетно-податкової політики з метою більш активної підтримки державної економічної та анти-інфляційної політики, що вимагатиме вдосконалення макро-пруденційних інструментів і посилення ролі урядів у реалізації макропруденційної політики [10, с. 72].

3. Необхідне посилення регулювання процесів підвищення рівня концентрації банківської системи з метою забезпечення належного рівня інклюзивності фінансових послуг, підтримка банків, які будуть працювати на різних ринках, використовуючи різні валюти, в тому числі й криптовалюти, а також платіжних систем, створених фінтех-компаніями, та механізмів миттєвих платежів з перспективою їх використання для транскордонних платежів [11, с. 92; 12, с. 10].

4. З урахуванням геоекономічних трансформацій необхідний перегляд функцій та посилення ролі міжнародних фінансових інститутів, які повинні розробити та реалізувати нові механізми, що передбачають підтримку національної безпеки та суверенітету окремих країн, макроекономічної та фінансової стабільності, а також сприятимуть забезпеченню стійкого інклюзивного економічного зростання та політичної й економічної стійкості соціально-економічних систем до шоків [4, с. 89; 13, с. 11].

Вирішальну роль у стримуванні геоекономічної фрагментації, посиленні глобальної інтеграції та геополітичної конкуренції будуть відігравати цифрові технології, інформаційні потоки та обмін знаннями.

Література:

1. Науменкова С.В., Міщенко С.В., Тіщенко Є.О. Фінансові інструменти забезпечення від політичних ризиків у проектному фінансуванні. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2016. № 10. С. 6–17.
2. Міщенко В.І., Науменкова С.В. Організація ф'ючерсного валютного ринку. *Фінанси України*. 1998. № 10. С. 60–69.
3. Georgieva K. et al. Why We Must Resist Geoeconomic Fragmentation – And How. IMF BLOG. May 22, 2022. URL: <https://www.imf.org/en/Blogs/Articles/2022/05/22/blog-why-we-must-resist-geoeconomic-fragmentation>.
4. Льон І.М., Міщенко В.І. Роль монетарного регулювання у стимулюванні економічного розвитку. *Фінанси України*. 2017. № 4. С. 75–93.
5. Науменкова С.В., Міщенко С.В. Регулирование денежного обращения на основе использования методов и инструментов денежно-кредитной политики. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2013. № 6(147). С. 66–72.

6. Міщенко С. Економіко-статистичний аналіз факторів монетизації економіки. *Вісник НБУ*. 2012. № 1. С. 31–33.
7. Міщенко В.І., Науменкова С.В., Міщенко С.В. Цифрові гроші центральних банків: майбутнє інституційних змін. *Фінанси України*. 2021. № 2. С. 26–48.
8. Mishchenko S., Naumenkova S., Mishchenko V., Ivanov V., Lysenko R. Growing discoordination between monetary and fiscal policies in Ukraine. *Banks and Bank Systems*. 2019. Vol. 14. Is. 2. P. 40–49. DOI: [https://doi.org/10.21511/bbs.14\(2\).2019.04](https://doi.org/10.21511/bbs.14(2).2019.04).
9. Міщенко В.І., Науменкова С.В. Банківська система України: проблеми становлення та розвитку. *Фінанси України*. 2016. № 5. С. 7–33.
10. Науменкова С.В., Міщенко В.І. Макропруденційні інструменти в механізмі забезпечення фінансової стабільності. *Фінанси України*. 2015. № 10. С. 53–76.
11. Міщенко С. Удосконалення управління економічним капіталом банку з урахуванням ризику ліквідності. *Вісник Університету банківської справи Національного банку України*. 2008. № 3. С. 90–93.
12. Науменкова С.В., Міщенко В.І. Сучасні проблеми капіталізації банківської системи. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2013. № 2. С. 3–11.
13. Жупанин В. Проблеми збалансованості внутрішніх заощаджень та зовнішніх запозичень банків в умовах нестабільності фінансових ринків. *Вісник Національного банку України*. 2008. № 7. С. 8–12.